

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU2022 m. gruodžio 7 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės (pranešėja), Sigitos Rudenaitės (kolegijos pirmininkė) ir Dalios Vasarienės, teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovės **akcinės bendrovės „LTG Infra“ (buvęs pavadinimas – akcinė bendrovė „Lietuvos geležinkelio infrastruktūra“)** kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 15 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „Hidrostatyba“ ieškinį atsakovei akcinei bendrovei „LTG Infra“ dėl atsakovės sprendimo pripažinti neteisėtą ir skolos priteisimą; tretieji asmenys Estijos bendrovė „Leonhard Weiss OU“ ir uždaroji akcinė bendrovė „Autokausta“.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, kuriomis reglamentuojamas pirkimo kainos tikslinimas perkančiajai organizacijai viešojo darbų pirkimo sutarties vykdymo metu nusprendus sumažinti perkančių darbų apimtį, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė (šiuo metu – bankrutavusi) UAB „Hidrostatyba“ teismo prašė priteisti iš atsakovės AB „LTG Infra“ visų jungtinės veiklos partnerių nauda 1 869 505,24 Eur skolą (be pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM)), 336 510,94 Eur netesybės ir 8,34 procento metines procesines palikanas.
3. Šalių ginčas kilo dėl pagal 2018 m. birželio 1 d. rangos darbų viešojo pirkimo (toliau – ir Pirkimas) sutartį (toliau – ir Sutartį) nustatytų, bet Sutarties vykdymo metu atsakovės atsisakytų atlikti darbų vertės įkainojimo. Ieškovės vertinimu, atsakovei atsisakant tam tikrų darbų (t. y. darbų kiekių žinaraščių 52-iejų pozicijų), jų vertė (piniginė išraiška) turėjo būti nustatoma pagal pirkimo procedūrą metu ieškovės teiktus darbų kiekių žinaraščius, pagal kuriuos jie įkainoti 5491,13 Eur be PVM bendra suma, o ne pagal pirkimo procedūrą metu ieškovės teiktus neįprastai mažos pasiūlymo kainos pagrindimo raštus, atsisakytų darbų vertę padidinant papildomai 1 869 505,24 Eur be PVM suma.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus apygardos teismas 2021 m. lapkričio 4 d. sprendimu ieškinį tenkino: priėmė ieškovės reikalavimą priteisti 336 510,94 Eur delspinių atsisakymą ir šią bylos dalį nutraukė; priteisė jungtinės veiklos partneriams iš atsakovės 1 869 505,24 Eur skolą, 336 510,94 Eur netesybės ir 8,34 procento metines palikanas, skaičiuojamas nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo; nurodė, kad priteista jungtinės veiklos partneriams suma išieškama į trečiojo asmens „Leonhard Weiss OU“ banko sąskaitą.
5. Byloje nustatyta, kad atsakovė AB „Lietuvos geležinkeliai“ 2017 m. birželio 23 d. Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje (toliau – CVP IS) paskelbė tarptautinės vertės skelbiamų derybų būdu viešojo pirkimo procedūrą dėl geležinkelio ruožo Kaunas–Palėmonas rekonstrukcijos darbų įsigijimo. 2018 m. vasario 19 d. ieškovė pateikė galutinį pasiūlymą pirkime bei darbų kiekių žinaraščius. Ieškovė galutinį pasiūlymą pirkime pateikė kaip jungtinės veiklos dalyvių konsorciui vadovaujantis partneris, turintis teisę veikti visų partnerių vardu. 2018 m. vasario 19 d. darbų kiekių žinaraščiuose ieškovė įkainojo kiekvieną atskirą darbą, tarp jų atskirus darbus konstrukcijų dalyje (tiltai, tuneliai bei atraminės sienutės). Bendra kaina pirkime – 54 762 190,77 Eur be PVM. Atraminųjų sienelių darbai, kurie patenka į konstrukcijų dalį (tiltai, tuneliai bei atraminės sienutės), įkainoti 6600 156,14 Eur be PVM, dalis atraminųjų sienelių darbų, t. y. 57 pozicijos, buvo įkainotos po 0,01 Eur be PVM įkainiu, bendra jų įkainojimo suma yra 6987,59 Eur be PVM.
6. Viešojo pirkimo procedūros metu atsakovė pasiūlė ieškovei pateikti savo pasiūlymo dalies neįprastai mažos kainos pagrindimą. Ieškovė pasiūlymo kainos pagrindimo rašte Nr. 1 nurodė, jog atraminųjų sienelių darbų savikainą viršijanti suma (t. y. 2 199 538,28 Eur be PVM) leis ieškovei įvykdyti visus atraminųjų sienelių darbus, tarp jų 57 darbų pozicijas, kurios darbų kiekių žinaraščiuose buvo įkainotos 0,01 Eur be PVM įkainiu. Pasiūlymo kainos pagrindimo rašte Nr. 1 ieškovė 2 199 538,28 Eur be PVM sumą pažymėjo kaip pirkimo sutarties rizikos valdymui skirtą sumą. Ieškovė pasiūlymo kainos pagrindimo rašte Nr. 2 nurodė, jog išlaidos dėl atraminųjų sienelių darbų (57 darbų pozicijos) sėkmingo įvykdymo už 0,01 Eur be PVM įkainio, jei tokių būtų, galėtų būti dengiamos (kompensuojamos) kitomis darbų kiekių žinaraščių eilutėmis.
7. 2018 m. birželio 1 d. šalys pasirašė užsakovo suprojektuotų statybos ir inžinerinių darbų statybos sutartį dėl geležinkelio ruožo Kaunas–Palėmonas rekonstrukcijos.
8. Sutarties vykdymo metu projektuotojas Ardany patikslino techninį projektą – 2018 m. spalio 4 d. FIDIC inžinierius raštu Nr. 2(DIT)-85 perdavė ieškovei projektuotojo patikslintą techninį projektą ir nurodė rengti darbo projektą bei vykdyti darbus, atsižvelgiant į patikslinto techninio projekto sprendinius, kuriais pakoreguoti tam tikri atraminųjų sienelių darbai. Patikslintame projekte buvo atsisakyta dalies atraminųjų sienelių darbų, t. y. 57 pozicijų, kurios buvo įkainotos po 0,01 Eur be PVM įkainiu, bendra jų įkainojimo suma yra 6987,59 Eur be PVM.
9. Tarp šalių kilo ginčas dėl darbų apmokėjimo – atsakovė laikė, kad 0,01 Eur be PVM įkainis nėra realus darbo įkainis, nes šių darbų sąnaudos yra įskačiuotos į kitų darbų eilutes, todėl jų reali vertė yra ne 6987,59 Eur be PVM (vertinant eilutes, įkainotas 0,01 Eur be PVM), o 2199 538,28 Eur be PVM; atitinkamai į tai turi būti atsižvelgta atsisakant su ieškove; ieškovei mokėtinas pagal sutartį atlyginimas mažintinas atsižvelgiant į darbų, kurių buvo atsisakyta, kainą, apskaičiuotą pagal realius įkainius, nurodytus neįprastai mažos pasiūlymo kainos pagrindime. Atsakovės vertinimu, ieškovės neįprastai mažos kainos pagrindimai taip pat yra viešosios rangos darbų pirkimo sutarties dalis, pagrindimo raštuose nurodyti realūs įkainiai taip pat vertintini kaip sutarties sąlygų dalis.
10. Sutarties Konkrečiųjų sąlygų 1.1.6.16 punkte nurodyta, kad „neatliekami darbai“ – darbai arba jų kiekio dalis, kurie Sutartyje buvo nurodyti, tačiau jų įgyvendinimą dėl mažesnio faktinio poreikio arba vieno iš Sutarties 13.1 punkto („Teisė daryti pakeitimus“) pastraipoje („Pakeitimo pagrindą“) nurodytų pagrindų paaiškėjo, kad tokios apimtys (kiekio) ar pobūdžio darbų vykdyti nereikia.
11. Pirkimo sutarties 12.3 punkte („Vertinimas“) nustatyta: kiekvienam atskiram darbiui turi būti laikomi tinkamais tokie įkainiai, kurie nurodyti žinaraščiuose; darbų kiekių, nurodytų žinaraščiuose dėl įprastų brėžinių, specifikacijų ir žinaraščių (t. y. techninio projekto rengimo metu) galimų skaičiavimo paklaidų, yra preliminarūs; detalizavus techninio projekto sprendinius darbo projekte pagal statybos techninį reglamentą STR 1.05.06:2010 „Statinio projektavimas“, taip pat vėliau vykdomant darbus, faktiniai darbų kiekių pagal šią Sutartį gali svyruoti (būti mažesni ar didesni); žinaraščiuose nustatytų darbų kiekių pakeitimai (sumažėjimas arba padidėjimas) yra įforminami darbų kiekių pakeitimo aktais, kuriuose įvardyti neatliekami darbai ir nurodomi atitinkamų darbų pavadinimai, kiekis, vieneto kaina, bendra suma; darbų kiekių pakeitimo aktas turi būti patvirtintas užsakovo.
12. Sutarties Konkrečiųjų sąlygų 13.2 punkto a ir b papunkčiuose šalys sulygo, kad neatliekamų darbų ir (arba) papildomų darbų kainas apskaičiuojamos, taikant tokius būdus prioritine tvarka, t. y. tik nesant galimybės taikyti aukščiau esančių būdų, gali būti taikomas žemiau esantis būdas: a) pagal rangovo darbų kiekių žinaraščiuose nurodytus įkainius, o jei tokių įkainių nėra; b) pagal rangovo darbų kiekių žinaraščiuose nurodytus įkainius, jei įmanoma, išskaičiuojant kainos dalį iš Sutartyje nustatyto įkainio.
13. Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad šalys aiškiai susitarė dėl darbų apmokėjimo pagal darbų kiekių žinaraščiuose nurodytus atskirų darbų įkainius, susitarė, kad darbai gali būti mažinami dėl projektinių sprendinių pakeitimo, apibrėžė, kad darbų kiekio mažinimo atveju prioritetine tvarka bus taikomi darbų kiekių žinaraščiuose nurodyti įkainiai, todėl atmetė atsakovės argumentus, kad nustatant sumažinto darbų kiekio vertę turi būti taikomi ne darbų kiekių žinaraščiuose nurodyti įkainiai, bet ieškovės neįprastai mažos pasiūlymo kainos pagrindimo dokumentuose nurodyti realūs šių darbų įkainiai. Priešingu atveju reikėtų pripažinti, kad tiekėjai pateikė dar vieną įkainių variantą, t. y. pateikė alternatyvų pasiūlymą, o pagal Pirkimo sąlygų Bendrųjų sąlygų 86 punktą dalyviams nėra leidžiama pateikti alternatyvaus galutinio pasiūlymo.
14. Pasiūlymo kainos dalies pagrindime Nr. 2 ieškovė nurodė, kad bendros 54 762 190,77 Eur be PVM kainos pakankiamasi Pirkimo darbus, įskaitant ir darbus, įkainotus 0,01 Eur be PVM įvykdyti. Teismo vertinimu, tokia ieškovės pozicija negali būti aiškinama taip, kad atraminųjų sienelių kainos yra įtrauktos į kitas pasiūlymo kainos eilutes, o tai sudaro pagrindą atsakovei po šių darbų atsisakymo sumažinti atlyginimą už atliktus darbus nevykdomų darbų vertę (1 869 505,24 Eur be PVM) ieškovė tiesiog įsipareigojo atlikti nurodytas 57 pozicijas atraminųjų sienelių darbų už pasiūlyme nurodytą kainą (0,01 Eur be PVM) savo numatomo peho nuo kitos Sutarties dalies įvykdymo sąskaita.
15. Teismas nusprendė, kad darbų apimtį mažinimo atveju neatliekami darbai įkainoti taikytini darbų kiekių žinaraščiuose įtvirtinti įkainiai, kurių pakeitimas Sutartyje nenurodytas, todėl sprendžiant šalių ginčą nėra pagrindo taikyti ieškovės neįprastai mažos kainos dalies pagrindimuose nurodytų įkainių.
16. Teismas konstatavo, kad sąlygą dėl delspinių už pavėluotą atsisakymą pasiūlė atsakovė, dėl jų susitarta raštu, šalys nebuvo susitarusios dėl delspinių skaičiavimo tvarkos pakeitimo, jų sustabdymo arba mažinimo, todėl patenkindo ieškovės reikalavimą priteisti delspinius.
17. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi civilinę bylą pagal atsakovės apeliacinį skundą, 2022 m. vasario 15 d. nutartimi Vilniaus apygardos teismo 2021 m. lapkričio 4 d. sprendimą paliko nepakeistą.
18. Apeliacinės instancijos teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo argumentais ir papildomai pažymėjo, kad Sutarties Konkrečiųjų sąlygų 1.5 punkte šalys įtvirtino dokumentų svarbos eiliskumą, pagal kurį Sutarties nuostatos turi prioritetą prieš Pirkimo pasiūlymo dokumentus, t. y. šiuo atveju prieš neįprastai mažos kainos pagrindimą. Sutartyje nustatytas atliekamų ir neatliekamų darbų kainos apskaičiavimas pagal darbų kiekių žinaraščius, todėl teisėjų kolegija atmetė atsakovės argumentą, kad mažos kainos pagrindimas turi pirmenybę prieš darbų kiekių žinaraščius.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

19. Kasaciniu skundu atsakovė prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2021 m. lapkričio 4 d. sprendimą ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 15 d. nutartį ir priimti naują sprendimą – ieškinį atmeti visiškai, o šio prašymo netenkinant – sumažinti priteistas netesības, priteisti atsakovei patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 19.1. Teismai, nukrypdami nuo kasacinio teismo praktikos, pagal kurią, aiškinant viešojo pirkimo sutarties sąlygas ir jas taikant, turi būti vertinamas ne tik sutarties tekstas, bet ir visos sutarties sudarymo aplinkybės, įskaitant pirkimo vykdymo aplinkybes. Teismai turėjo vertinti pirkimo metu pateiktą pirkimo dokumentų informaciją, o ne tik Sutarties sąlygas. Sutarties 2 punkte ir Sutarties Konkrečiųjų sąlygų 1.5 punkte nurodytas Sutartį sudarančių dokumentų sąrašas bei nustatytas jų pirmumas (hierarchija), kuriame pasiūlymo paaiškinimai (detalizuojantys pasiūlymą, t. y. ir žinaraščius) yra aukštesnės galios pagal dokumentų hierarchiją nei žinaraščiai. Todėl Sutarties vykdymo metu šalys privalėjo vadovautis tiek žinaraščiu, tiek jame esančiais įkainiais, tiek juos tikslinančiu paaiškinimu – detalizacija, kuri yra aukštesnės sutartinės teisinės galios. Teismai nepagrįstai pažodžiui aiškino ir taikė Sutartį, ignoruodami ir nevertinami viešojo pirkimo dokumentų ir procedūrų metu priimtų sprendimų bei tiekėjo teiktų pasiūlymo paaiškinimų (kainos dedamųjų dalių vertės detalizacija, kai vienų darbų esmės sąnaudos yra įskačiuotos į kitų darbų įkainius).
- 19.2. Teismai, nepagrįstai ignoruodami pirkimo metu tiekėjo pateiktą informaciją, kuri pagal viešojo pirkimo sutartį turėjo būti laikoma sudėtine sutarties dalimi, iš esmės pažeidė Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srityse perkančiųjų subjektų įstatymą (toliau – Pirkimų įstatymas) 29 straipsnio 1 dalyje nurodytus viešųjų pirkimų principus ir 29 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytą viešųjų pirkimų tikslą. Teismai sprendimais iš esmės sankcionavo viešojo pirkimo sutarties pakeitimą (darbų atsisakymą ir kainos keitimą), pažeisdami Pirkimų įstatymo 97 straipsnio 4 dalies nuostatas. Tokių pakeitimų sutarties ekonominę pusiausvyrą nepagrįstai pasikeitė šitintai tiekėjo naudai.
- 19.3. Pagal Sutartį rangovė gali gauti apmokėjimą arba reikalauti netesybės tik tada, kai rangovė perduoda, o FIDIC inžinierius (ir techninis prižiūrėtojas) prima darbus ir atlieka kitus būtinus veiksmus, kurie būtini apmokėjimui gauti. Sutartyje nustatyta galimybė rangovei kitokia tvarka perduoti užsakovei darbus bei gauti apmokėjimą arba, jo negavus, kelti reikalauti delspinių. Šios Sutarties sąlygos nebuvo pakeistos. Rangovė neįvykdė savo pareigų pagal Sutarties sąlygas, nors jos jokiu susitarimu nebuvo pakeistos arba panaikintos. Jokie dokumentai pagal Sutarties sąlygas dėl 1 869 505,24 Eur apmokėjimo atsakovei, kaip užsakovei pateikti nebuvo. Atitinkamai nekilds jokios atsakovės mokėjimo pareigos rangovei, ieškovė delspinių negali reikalauti. Dėl to skundžiamų sprendimų teismas nepagrįstai tenkino ieškovės reikalavimą priteisti delspinius.
- 19.4. Jei būtų nuspręsta atsižvelgti atsakovės kasacinį skundą, ji prašo, vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.73 ir 6.251 straipsniais ir atsižvelgiant į atsiradusias naujas aplinkybes, susijusias su geopolitiniais įvykiais Baltarusijoje ir Rusijoje, karu Ukrainoje, sumažėjusiomis pajamomis dėl sumažėjusio krovininių vežimo, mažinti priteistas netesības.
20. Atsiliepimu į kasacinį skundą ieškovė prašo kasacinį skundą atmeti, priteisti iš atsakovės patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą ir nurodo šiuos argumentus:
- 20.1. Bylą nagrinėjė teismai vertino ne tik Sutarties nuostatas, bet ir Sutarties šalį elgseną bei sprendimus ją vykdančią, ieškovės Pirkimo metu pateiktus neįprastai mažos kainos pagrindimo raštus bei jų reikšmę nustatant atsisakomų darbų vertę. Sutarties Konkrečiųjų sąlygų 13.2 punkto „Vertės nustatymas“ nuostatos turi aiškų prioritetą prieš ieškovės teiktus neįprastai mažos kainos pagrindimo raštus, remiantis Sutarties Konkrečiųjų sąlygų 1.5

punkto „Dokumentų pimumas“ nuostatomis (Sutarties Konkrečiųjų sąlygų 1.5 punkto d ir h papunkčiai). Ieškovės teikti neįprastai mažos kainos pagrindimo raštai buvo skirti ne darbų kiekių žiniaraščiams ir juose nurodytų darbų įkainiams pakeisti, o ieškovės pajėgumui įvykdyti darbus už darbų kiekių žiniaraščiuose nurodytus fiksuotus darbų įkainius pagrįsti. Ne viename atsakovės rašte nebuvo prašoma ieškovės patikslinti, pakeisti ir (ar) pateikti naujus darbų kiekių žiniaraščius. Atsakovės pozicija, jog ieškovė neįprastai mažos kainos pagrindimo raštus *de facto* (faktiškai) ir *de jure* (teisiškai) pakeitė darbų kiekių žiniaraščiuose nurodytus įkainius, prieštarauja Pirkimo sąlygoms, kuriose buvo nustatyta, kad darbų kiekių žiniaraščiuose nurodyti įkainiai yra fiksuoti, nebus keičiami visą Sutarties laikotarpį.

- 20.2. Atsakovės argumentai dėl Pirkinių įstatymo 29 straipsnio 1 dalies, 29 straipsnio 2 dalies 1 punkto bei 97 straipsnio 4 dalies normų pažeidimo yra susiję su Sutarties metu įvykdytų (ne atsisakytų) atraminių sienelių darbų įkainojimu (vertės nustatymu), kurie nebuvo šalių ginčo dalykas, bylą nagrinėjant pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose. Įvykdytų darbų vertės nustatymas yra fakto klausimas. Dėl to šie argumentai viršija bylos peržiūrėjimo kasacine tvarka ribas.
- 20.3. Kasacinio skundo klausimas dėl netesybų iki šiol nebuvo atsakovės keliamas bei šieina už bylos peržiūrėjimo kasacine tvarka ribų (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir **CPK**) 353 straipsnis), taip pat tai yra fakto klausimas. Be to, šalys nesutarė, jog ieškovė atsisako teisės reikalauti netesybų, kildinanų iš atsakovės sutartinės civilinės atsakomybės, todėl teismai sprendimais pagrįstai priteisė ieškovės reikalaujamą netesybų sumą.
21. Atsiliepinį į kasacinį skundą trečiasis asmuo prašo kasacinį skundą atmesti, priteisti iš atsakovės patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą ir nurodo šiuos argumentus:
- 21.1. Bylą nagrinėję teismai atsižvelgė į Pirkimo metu rangovės pateiktą informaciją ir tinkamai įvertino rangovės pateiktą neįprastai mažos kainos pagrindimą pagal šio instituto viešųjų pirkinių teisiniuose santykiuose tikslus ir prasme. Atsakovės siūlomas neįprastai mažos kainos pagrindimo aiškinimas iš esmės reikšia, kad taikydama tą patį pagrindimą perkančioji organizacija gali perskačiuoti tiekėjo pasiūlymo kainą ir ją atitinkamai keisti. Toks aiškinimas yra nesuderinamas su šio instituto tikslais ir iš esmės prieštarauja viešųjų pirkinių imperatyvui, draudžiančiam keisti pasiūlymo kainą po pasiūlymo pateikimo. Atsakovė klaidina, teigdama, kad prioritetas, sprendžiant dėl ginčo darbų kainos, buvo suteiktas žiniaraščiui, nes iš tikrųjų prioritetas buvo suteiktas Sutarčiai – jos Konkrečiųjų sąlygų 12.3 punktui, kuriame nustatyta, kad „kiekvienam atskiram darbu turi būti būkomi tinkami tokie įkainiai, kurie nurodyti žiniaraščiuose.“
- 21.2. Teismai nepažeidė Pirkinių įstatymo 29 ir 97 straipsnių nuostatų. Atsakovė nepagrįstai teigia, jog teismai, tenkindami ieškinį, sankcionavo Sutarties kainos keitimą. Priešingai, teismai neleido atsakovei vienašališkai pakeisti Sutarties ir nurodė, kad už ginčo darbus turi būti mokama taip, kaip nustatyta Sutarties Konkrečiųjų sąlygų 12.3 punkte.
- 21.3. Netesybų mažinimas yra fakto klausimas, todėl yra nenagrinėtinas kasaciniame teisme. Be to, teisinio pagrindo mažinti netesybas nėra, nes atsakovė savo rengtoje Sutartyje pati nustatė konkretų netesybų dydį, mokėtiną už pavėluotą atsisakymą. Atlikdama vienašališką kainos keitimo procedūrą, atsakovė aiškiai suvokė savo veiksmų galimą neteisėtumą ir tai, jog tarp šalių dėl to yra ginčas, todėl galėjo įvertinti su tuo susijusias pasekmes – pareigą mokėti savo nustatytą dydžio netesybas.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl viešojo pirkimo sutarties aiškinimo

22. Atsakovė kasacinio skundo argumentais laikosi pozicijos, kad bylą nagrinėję teismai netinkamai nusprendė atsakovės atsisakytų įvykdyti darbų vertę skaičiuoti pagal darbų žiniaraštyje nurodytą įkainį, t. y. po 0,01 Eur be PVM, o ne taikyti ieškovės neįprastai mažos kainos pagrindimo dokumentuose nurodytą darbų vertę, nors pastarųjų dokumentų duomenys, atsakovės nuomone, turi pirmenybę prieš darbų kiekių žiniaraščiuose esančią informaciją (darbų kainą), t. y. teismai, ignoruodami nurodytą informaciją, netinkamai aiškino Sutarį.
23. Kasacinio teismo praktikoje nuosekliai pažymima, kad sprendžiant dėl ginčų, kylančių iš viešųjų pirkinių teisiinių santykių, *inter alia* (be kita ko), dėl viešojo pirkimo sutarties vykdymo, teismai turi vertinti ne tik ginčo sutarties nuostatas, tačiau, atsižvelgdami į aplinkybę, kad ginčo sutartis buvo sudaryta viešojo pirkimo būdu, sutarties turinys turi būti nustatomas ir tiriant bei vertinant paskelbto viešojo pirkimo konkurso sąlygas, konkurso laimėtojo pasiūlymą, šalių elgesį vykdant sutartį ir pan., teismai, sprendžiant su sutartimi vykdytą susijusius ginčus, turi nustatyti tikrąjį sutarties turinį, išaiškinti, kokias dalyvių tarpusavio teises ir pareigas sutartis sukūrė jos šalims (**CK** 6.193–6.195 straipsniai) (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 14 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. e3K-3-39-378/2020** 100, 101 punktus ir juose nurodytą kasacinio teismo praktiką).
24. Byloje nustatyta, kad Sutarties Konkrečiųjų sąlygų 12.3 punkte šalys susitarė, jog neatliekamų darbų ir (arba) papildomų darbų kainos apskaičiuojamos, taikant tokius būdus prioritetine tvarka, t. y. tik nesant galimybės taikyti aukščiau esančių būdų, gali būti taikomas žemiau esantis būdas: a) pagal rangovo darbų kiekių žiniaraščiuose nurodytus įkainius, o jei tokių įkainių nėra; b) pagal rangovo darbų kiekių žiniaraščiuose nurodytus įkainius, jei įmanoma, išskaičiuojant kainos dalį iš Sutartyje nustatyto įkainio.
25. Atsakovė teigia, kad pagal Sutarties 2 punktą ir Sutarties Konkrečiųjų sąlygų 1.5 punkte nurodytą Sutartį sudarančių dokumentų sąrašą, kuriame nustatytas jų pimumas (hierarchija), pasiūlymo paaškinimai (h punktas) yra aukštesnės galios pagal dokumentų hierarchiją nei žiniaraščiai (j punktas), todėl apskaičiuojant neatliktų darbų vertę prioritetais turi būti suteikiamas neįprastai mažos kainos pagrindimo dokumentų duomenimis. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad neatliekamų darbų vertės apskaičiavimo tvarka įtvirtinta ne žiniaraščiuose ar neįprastai mažos kainos pagrindimo dokumentuose, bet Sutarties Konkrečiųjų sąlygose (d punktas) pirmiau nurodytame hierarchiniame sąraše) ir turi prioritetą pasiūlymo paaškinimų atžvilgiu (h punktas). Taigi, vadovaujantis Sutarties Konkrečiųjų sąlygų 12.3 punktu, neatliekamų darbų kainos apskaičiuojamos, prioritetiškai taikant rangovo darbų kiekių žiniaraščiuose nurodytus įkainius.
26. Be to, ieškovės teikti pasiūlymo paaškinimai, t. y. neįprastai mažos kainos pagrindimo dokumentai, turėjo kitą paskirtį – jie buvo skirti ieškovės pajėgumui įvykdyti darbus už darbų kiekių žiniaraščiuose nurodytus fiksuotus darbų įkainius pagrįsti, o ne Sutarties Konkrečiųjų sąlygose nustatytam neatliekamų darbų kainos skaičiavimui ar žiniaraščiuose nustatytoms atskirų darbų kainoms pakeisti. Teismų, įskaitant kasacinį teismą, praktikoje iš esmės laikomasi požiūriu, kad neįprastai mažos kainos institutas skirtas pačių perkančiųjų organizacijų apsaugai, t. y. jų interesui užtikrinti tinkamą ir sėkmingą viešojo pirkimo sutarties vykdymą (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 20 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. e3K-7-359-469/2018** 91 punktą).
27. Dėl to pirmosios instancijos teismas pagrįstai nurodė, kad ieškovės argumentas, jog pasiūlymo dalies neįprastai mažos kainos pagrindimuose nurodyti įkainiai turi būti vertinami kaip sudėtinė pirkimo sąlygų ir atitinkamai pirkimo sutarties dalis, prieštarauja neįprastai mažos kainos pagrindimo esmei, o apeliacinės instancijos teismas, nustatęs, kad neatliktoms darbams įkainio taikytini darbų kiekių žiniaraščiuose įtvirtinti įkainiai, nesutiko su atsakovės pozicija, jog ieškovės neįprastai mažos kainos pagrindimo rašte Nr. 2 nurodyti įkainiai taikytini Sutarties vykdymo metu.
28. Byloje taip pat atsižvelgta į šalių elgesį prieš kylančią nagrinėjamam ginčui. Pirmosios instancijos teismas pažymėjo, kad Vilniaus apygardos teismas 2018 m. rugsėjo 5 d. sprendimu civilinėje byloje **Nr. e2-3908-340/2018** atmetė ieškovės ūkio partnerių grupės UAB „Geležinkelio tiesimo centras“ ir UAB „Kauno tiltai“ ieškinį atsakovei AB „Lietuvos geležinkeliai“, kurioje ieškovė prašė pripažinti pirkimo konkursą laimėjusio tiekėjo UAB „Hidrostatyba“, „Leonhard Weiss RTE AS“ ir UAB „Autokausta“ konsorciumo pasiūlymą neatitinkančiu pirkimo dokumentų reikalavimui.
29. Ieškovė nurodytose byloje pareiškė reikalavimą grindė argumentu, kad konkursą laimėjęs konsorciumas dėl interesų konflikto situacijos žinojo informaciją apie darbus, kurių nereikės vykdyti sudarius Sutartį, todėl savo pasiūlymo kainą suformavo nurodytus darbus įkainojęs minimalia kaina, dėl to laimėjusio konsorciumo pasiūlymas negali būti lygiavertiškai palygintas, o jei jame būtų tinkamai įvertinti visi pirkimo dokumentacijoje nurodyti darbai, tai toks pasiūlymas nebūtų mažausios kainos pasiūlymas pirkime.
30. Nurodytos bylos nagrinėjimo metu perkančioji organizacija su ieškiniu ir ieškovės argumentais nesutiko, t. y. perkančioji organizacija, net ir atkreipus jos dėmesį į laimėjusio konsorciumo fiksuotų darbų įkainių ir bendros pirkimo kainos sudarymo ypatumus, jų nelaikei ydingais. Nagrinėjamoje byloje ši atsakovės nuostata dėl tų pačių Sutarties sąlygų vertinimo pasikeitė iš esmės.
31. Taip pat pažymėtini nuoseklūs kasacinio teismo išaiškinimai, kad perkančiosios organizacijos valios ir ketinimo, į jį įtiesių tokio buvo, dėl pirkimo sąlygos turinio svarba sumenksta, jei ji pirkimo sąlygose juos netinkamai ir nesuprantamai materializuoja (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 16 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. e3K-3-369-916/2017** 37 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką); perkančiosios organizacijos tikslai tiksliai ir poreikiai, kurių ji nori pasiekti ir kuriuos patenkinti skelbdama viešąjį pirkimą, aktualūs tiek, kiek yra tinkami iš anksto išviešinti (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. rugsėjo 21 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. e3K-3-325-469/2018** 36 punktą; 2021 m. balandžio 14 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. e3K-3-85-969/2021** 32 punktą). Viešojo pirkimo procedūrą metu tiekėjams išviešinta informacija apie pirkimo objektą ir jos pagrindu suformuluoti pasiūlymai, *inter alia*, darbų žiniaraščiai, apibrėžia viešojo pirkimo sutarties šalių teises ir pareigas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. e3K-3-85-969/2021** 37, 40, 41 punktus ir juose nurodytą kasacinio teismo praktiką). Jei perkančiosios organizacijos darbų kiekių žiniaraščiams suteikia teisinę reikšmę, dėl kurios tiekėjo subjektinės teisės varžytis sudaryti sutartį gali būti pasunkintos ar likti neįgyvendintos, tai šių dokumentų reikšmė sudarius sutartį negali pasikeisti tiekėjo nenaudai (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 30 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. 3K-3-360-916/2020** 70 punktą).
32. **CK 6.194 straipsnio** 4 dalyje įtvirtinta vadinamoji *contra proferentem* taisyklė, pagal kurią sutarties sąlygos aiškinamos pas pasiliusios šalies nenaudai ir jas priėmusios šalies naudai. Ši taisyklė grindžiama logika, kad šalis, kuri siūlo tam tikrą sutarties sąlygą, turi pareigą ją suformuluoti maksimaliai aiškiai, kad ateičiai ji būtų aiškina vienaip. Esant situacijai, kai tam tikra sąlyga buvo parengta širintai vienos sutarties šalių (pavyzdžiui, sutartis sudaryta prisijungimo būdu pagal standartinės sąlygas, viešojo konkurso būdu) ir ji yra dviprasmiška, *contra proferentem* taisyklė perkelia visą neįaiškintą padarinių riziką sąlygą pasiliusios ir parengusios šalies nenaudai. Taigi, taikant šią taisyklę siekiama kelių tikslų: visų pirma, paskirstyti sutarties sąlygų rengimo riziką tarp šalių; antra, ginti silpnesniąją (derybinės galios neturinčią ir negalinčią padaryti įtakos sutarties sąlygų (-os) turiniui) šalį (žr. pirmiau nurodytos kasacinio teismo nutarties civilinėje byloje **Nr. 3K-3-360-916/2020** 79 punktą).
33. Taigi perkančioji organizacija Sutarties Konkrečiųjų sąlygose buvo aiškiai išreiškusi savo poziciją dėl tiekėjo pateiktų žiniaraščių reikšmės skaičiuojant neatliekamų darbų kainą, tačiau pirkimo sąlygose nebuvo nuostatų, kad darbų kiekių keisis, nebuvo nustatyta darbų kainos perskačiavimo galimybė vadovaujantis neįprastai mažos kainos pagrindimo dokumentais, atsakovei atsisakius dalies darbų. Atsakovė, kaip pirkimo organizatorė, parengusi viešojo pirkimo sąlygas, neturėjo nuosekliai ir aiškiai požiūrio į jų turinį. Dėl to bylą nagrinėję teismai pagrįstai neaiškų Sutarties sąlygų neįaiškintą padarinių riziką perkėlė sąlygą pasiliusios ir parengusios šalies nenaudai ir vadovavosi aiškiai išreikštomis pirkimo dokumentų sąlygomis.
34. Atsakovė, byloje nustatytomis aplinkybėmis siekusi sumažinti fiksuotais įkainiais nustatytų darbų kainą, tokios galimybės nesant nustatytos pirkimo sąlygose, nepagrįstai kasaciniame skunde teigia, kad teismai iš esmės sankcionavo viešojo pirkimo sutarties pakeitimą ir pažeidė Pirkinių įstatymo 29 straipsnio 1 dalies, 2 dalies 1 punkto ir 97 straipsnio 4 dalies nuostatas. Priešingai, teismai užtikrino kelių atsakovės siekii nepagrįstai pakeisti darbų kiekių žiniaraščiuose nustatytus darbų įkainius ir už atliktus darbus atsisakytį ne pagal šalių sutartus, bet pagal mažesnius įkainius.

Dėl įstatyme nustatytų kasacijos pagrindų ribojimų

35. Atsakovė, prašydama peržiūrėti šią bylą nagrinėjusių teismų procesinių sprendimų dalis dėl netesybų priteisimo, šį prašymą kasaciniame skunde grindžia dviem aplinkybėmis: 1) pagal Sutartį rangovė gali gauti atliktų darbų apmokėjimą arba reikalauti netesybų tik tada, kai rangovė perduoda, o FIDIC inžinierius (ir techninis prižiūrėtojas) priima darbus ir atlieka kitus būtinus veiksmus, kurie būtinai apmokėjimui gauti tačiau atsakovei nebuvo perduoti jokie dokumentai, patvirtinantys jos privalę apmokėti ginčo darbus; 2) dėl geopolitinių įvykių Baltarusijoje ir Rusijoje, karu Ukrainoje sumenkusiomis atsakovės pajamomis dėl sumažėjusio krovinių vežimo.
36. Dėl pirmosios nurodytos aplinkybės teismai skundžiamuose procesiniuose sprendimuose nepasiskė, o atsakovė kasaciniame skunde nesiremia šio aspekto neišnagrinėjimu kaip kasacijos pagrindu. Antrąja aplinkybe – pajamų sumažėjimo dėl geopolitinių įvykių – atsakovė nesirėmė nagrinėjant bylą pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose, todėl teismai dėl jos taip pat nepasiskė.
37. **CPK 353 straipsnio** 1 dalyje apibrėžtos bylos nagrinėjimo ribos: kasacinis teismas, neperežengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskustų sprendimų ir (ar) nutarties teisės taikymo aspektu. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių. Pagal **CPK 353 straipsnio** 2 d. dalį kasaciniame skunde neleidžiama reikšti naujus įrodymais bei aplinkybėmis, kurie nebūtinai apmokėjimui gauti tačiau atsakovei nebuvo perduoti jokie dokumentai, patvirtinantys jos privalę apmokėti ginčo darbus; 2) dėl geopolitinių įvykių Baltarusijoje ir Rusijoje, karu Ukrainoje sumenkusiomis atsakovės pajamomis dėl sumažėjusio krovinių vežimo.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

38. Apibendrinant išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad atsakovės kasacinio skundo argumentai nesudaro teisinio pagrindo keisti ar naikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį. Dėl to kasacinis skundas atmestinas, o apeliacinės instancijos teismo nutartis palikta nepakeista (**CPK 346 straipsnis**, 359 straipsnio 1 dalies 1 punktas ir 3 dalis).
39. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, iš antrosios šalies priteisiamos bylinėjimosi išlaidos (**CPK 93 straipsnis** 1, 2 dalys, 98 straipsnio 1 dalis).
40. Netenkinus atsakovės kasacinio skundo, jos patirtos bylinėjimosi išlaidos neatlygintinos, sprendimas atsiliepinį į kasacinį skundą padavusių ieškovės ir trečiojo asmens patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas.
41. Ieškovė atsiliepinį į kasacinį skundą nurodė prašymą atlyginti bylinėjimosi išlaidas, tačiau nepateikė tokių išlaidas patvirtinančių įrodymų, todėl jos prašymas negali būti tenkinamas. Trečiasis asmuo Estijos bendrovė Leonhard Weiss OÜ priteisti iš atsakovės bylinėjimosi išlaidų, patirtų apmokėjus už advokato pagalbą parengiant atsiliepinį į kasacinį skundą ir atsiliepinį į atsakovės prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, atlyginimą – 3806,66 Eur. Šioms išlaidoms pagrįstai trečiasis asmuo pateikė jų realumą patvirtinančius įrodymus. Prašymas priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą pateiktas tinkamai, tačiau prašoma priteisti suma viršija Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. IR-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintą Rekomendaciją dėl civilinės bylose priteisimo už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio (redakcija, galiojanti nuo 2015 m. kovo 20 d.) 7, 8.14, 8.16 punktuose nustatytą maksimalų dydį – 3526,53 Eur. Dėl to trečiojo asmens prašymas tenkinamas iš dalies, sumažinant atlygintinas bylinėjimosi išlaidas iki nurodyto maksimalaus dydžio (**CPK 79 straipsnis**, 88 straipsnio 1 dalies 6 punktas, 93 straipsnio 1 dalis, 98 straipsnis, 340 straipsnio 5 dalis).
42. Kasaciniame teisme paūtyta apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, nebuvo rengiama, todėl šių išlaidų atlyginimo klausimas nesprendžiamas (**CPK 96 straipsnis** 6 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 15 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti iš atsakovės akcinės bendrovės „LTG Infra“ (j. a. k. 305202934) 3526,53 Eur (tris tūkstančius penkis šimtus dvidešimt šešis Eur 53 ct) bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo trečiajam asmeniui Estijos bendrovei Leonhard Weiss OU (j. a. k. 10133328).

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos
Davidonienė

Vasarienė